

ФИЗИКА-МАТЕМАТИКА ҒЫЛЫМДАРЫ
ФИЗИКО-МАТЕМАТИЧЕСКИЕ НАУКИ
PHYSICAL AND MATHEMATICAL SCIENCES

FTAMP 20.51.15

**ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІЛЕР КОММУНИКАЦИЯНЫҢ ЖАҢА ТҮРІ РЕТІНДЕ:
ҚОҒАМҒА ПАЙДАСЫ МЕН ЗИЯНЫ**

К.П. АМАН* , **Ә.Д.ДҮЙСЕҒАЛИЕВА** **А.А. МУСИНА**

Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті, Ақтөбе, Қазақстан
E-mail: kulnar@inbox.ru

Андатпа. Әлеуметтік желілер адамдардың күнделікті өмірінің ажырамас бөлігі туралы баяндалады. Әлеуметтік желі әлеуметтік графиктермен бейнеленетін әлеуметтік қатынастарды құруға, көрсетуге және желідегі қызметті ұйымдастыруға арналған платформа, онлайн-сервис немесе веб-сайт. Виртуалды «әлеуметтік желі» салыстырмалы түрде аз уақытта қоғамға еніп, көпшілікті баурап алды.

Әлеуметтік желілер - бұл жеке бизнесті дамытуға арналған алаң. Бұл жерде өзіңіздің кітап дүкеніңізді, жаңа мейрамхана немесе такси қызметін жарнамалай аласыз, бұл бизнесті тек таныстар шеңберінде ғана емес, сонымен қатар сіздің қаланың немесе тіпті еліңіздің тұрғындарының көпшілігіне танытуға мүмкіндік береді. Сондықтан әлеуметтік желі - бұл адамдар бір-бірімен қашықтықтан байланысып, түрлі қызықты ақпарат алып, бүгінде біздің елде және шетелде не болып жатқанын біле алатын орын.

Әлеуметтік желінің қолданушысы оған тіркеліп, оны қолдана бастаған сәттен бастап көп уақытын босқа өткізіп жатқанын, уақыттың белгісіз, мағынасыз қалай өткенін аңғармайды. Әлеуметтік желі қолданушылары мұны жақсы біледі. Осыны ескере отырып, күнделікті әлеуметтік желіге шектеулі уақыт бөлу, содан кейін ғана уақытты пайдалы істер мен игі істерге жұмсауды, уақытты тиімді пайдалануды ойлау қажет.

Түйін сөздер: желі, әлеуметтік желі, интернет, әлеуметтік граф, виртуалды әлем, веб-сайт.

Кіріспе. Әлеуметтік желі-адамдар өмірінің бір бөлігіне айналған ХХІ ғасырдың бірегей құбылысы. Әлеуметтік желіні пайдаланушылардың виртуалды әлемде өткізген уақыттын санау мүмкін емес. Әлеуметтік желі (ағылш. *Socialnet working service*) әлеуметтік графиктермен бейнеленетін әлеуметтік қатынастарды құруға, көрсетуге және ұйымдастыруға арналған платформаны, желідегі қызметті немесе веб-сайтты білдіреді. Әлеуметтік граф - бұл әр түрлі атрибуттары бар пайдаланушы профильдері (мысалы: аты, туған күні, туған қаласы және т.б.), қауымдастықтар, медиа-контент және т.б. олардың арасындағы байланыстар [1]. Бұл құбылыстың пайда болуының себебі - көптеген адамдарға тән қарым- қатынасқа деген қажеттіліктің жоғарылауы, соның арқасында кейбір әлеуметтік желілердің танымалдығы қазіргі кездегі барлық рекордтарды бұзуда.

Негізгі бөлім. Әлеуметтік желілердің көптеген түрлері бар, мысалы: Whatsapp, Instagram, Telegram, Tik-Tok, Facebook және тағы басқалар.

Әлеуметтік желілердің дамуы мен қалыптасу процесі Америка Құрама Штаттарымен байланысты, 20 ғасырдың соңына қарай келеді, ал посткеңестік кеңістікте әлеуметтік желілер 2006 жылдан бастап пайда бола бастады. Бірінші ірі әлеуметтік желілер Одноклассники және Вконтакте болды. Одноклассники - Classmates жобасының аналогы. Вконтакте желісі FaceBook сайтының дәл көшірмесі деп атауға болады [2].

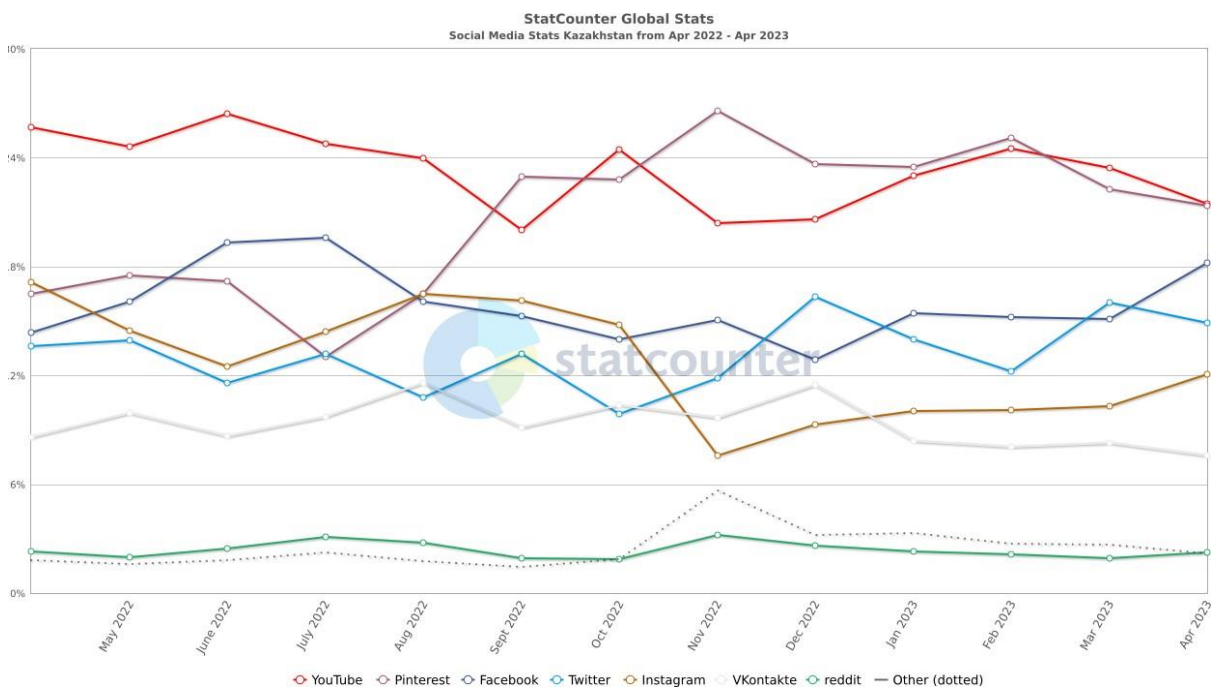
Одноклассники жобасын 2006 жылы 4 наурызда Альберт Попков іске қосты. Әлеуметтік желінің негізгі міндеті - Кеңес Одағы ыдырап, халықтың жаппай қоныс аударуынан кейін байланыс үзілген сыныптастар, курстастар, бұрынғы түлектер, достар, таныстар, сондай-ақ

туыстарын табу болды. 2014 жылдың мәліметі бойынша, Одноклассники әлеуметтік желісіндегі белсенді аккаунттардың саны 70 миллионнан асты. Бұл ресурс әкімшілігі таратқан статистикалық есепте көрсетілген. Әлеуметтік желінің күнделікті аудиториясы шамамен 20 миллион адамды құрайды. Барлық белсенді қолданушылардың төрттен бір бөлігі мобильді құрылғыларды қолдана отырып Одноклассники сайтына кіреді, ал ресурс аудиториясының үштен бір бөлігі шетелде тұрады.

ТМД-дағы ең танымал және көп қолданылатын әлеуметтік желі Вконтакте 2006 жылдың 10 қазанында іске қосылды және өзін университет түлектері үшін әлеуметтік желі ретінде көрсетті. Бүгінде сайтқа күн сайын 228 миллионнан астам қолданушы кіреді және ТМД ресурстары аренасындағы ең танымал және кірілген сайт болып табылады. 2012 жылы Вконтакте жаңа vk.com доменіне көшті. Бүгінде Вконтакте - бұл Рунеттегі ең ірі бейне және аудио хостинг.

AdobeSocial жүргізген зерттеуге сәйкес тіркелген аккаунттар санына сүйенсек, 2014 жылы әлемде бірінші орында 1,4 миллиард аккаунты бар Facebook әлеуметтік желісі, екінші орында YouTube 1 миллиардпен, үшінші орында Қытайлық Qzone әлеуметтік желісі (623 миллион аккаунт). Сонымен қатар, AdobeSocial өз зерттеуінде рейтингтен 21 әлеуметтік желіде тіркелген қолданушылардың жалпы саны жер бетіндегі адамдар санына дерлік жеткенін, ал Қытайдың 3 әлеуметтік желіге тиесілі, олардың ішінде ең ірі және ықпалдысы екенін көрсетеді.

2023 жылғы деректерге сүйенсек, Қазақстандағы танымал әлеуметтік желі –Youtube. Мәселен, Statcounter ұсынған мәліметтер бойынша медиа тізімнің көшін Youtube- 21,47%, Pinterest-21,34%, Facebook-18,21%, Vkontakte-7,6%, Instagram-12,08%, Twitter-14,87% құрайды (1-сурет).

Сурет 1. Қазақстандағы әлеуметтік желілердің статистикасы

Неліктен әлеуметтік желілер бізге соншалықты жақын және олар соншалықты қауіпсіз бе? Біріншіден, олар бізге қарым - қатынас үшін көп мүмкіндіктер береді. Жоғарыда айтылғандай, әлеуметтік желілердің негізгі мақсаты - әңгімелесушілерді бөлетін қашықтыққа қарамастан, достарымен, туыстарымен және бұрын белгісіз адамдармен қарым-қатынас жасау. Адамдар бір қызығушылық танытатын достар табады, фотосуреттер мен бейнелермен алмасады, пікір жазуға бөліседі және т.б. Мұндай желілердің үлкен плюсы - әркім өзінің жеке достар тобын

жинап, өздерінің тар шеңберінде жеке сөйлесе алады. Бұл қызметтердің көпшілігі кез келген абонентпен, ол қайда болса да, интернет арқылы дауыстық және бейне қоңыраулар шалуға мүмкіндік береді [3].

Әлеуметтік желілер бізге жан-жақты дамуға мүмкіндік береді: бізді қызықтыратын кез келген көркем фильмді немесе ғылыми - көпшілік фильмді көруге, музыка тыңдауға, кез келген кітапты оқуға, гитарада ойнауға, шет тілін үйренуге, йога жасауға немесе би билеуге үйретеді .

Әлеуметтік желілер - бұл жеке бизнесті дамытуға арналған алаң. Бұл жерде өзіңіздің кітап дүкеніңізді, жаңа мейрамхана немесе такси қызметін жарнамалай аласыз, бұл бизнесті тек таныстар шеңберінде ғана емес, сонымен қатар сіздің қаланың немесе тіпті еліңіздің тұрғындарының көпшілігіне танытуға мүмкіндік береді. Сондықтан әлеуметтік желі - бұл адамдар бір-бірімен қашықтықтан байланысып, түрлі қызықты ақпарат алып, бүгінде біздің елде және шетелде не болып жатқанын біле алатын орын. Бүкіл әлемде әлеуметтік желі барған сайын танымал бола бастады және олардың жасына немесе кәсіби шектеулері жоқ.

Қазіргі қарқынды дамыған заманда әлеуметтік желілер көптеген адамдар үшін қуатты құрал болып табылады. Сондықтан біз әлеуметтік желілерде жарияланған кез келген сөздер мен ақпарат көздеріне мұқият назар аударуымыз керек [4].

Карантин кезінде көпшілікке әлеуметтік желілерді пайдалану оңай болған жоқ, бірақ карантин адамдарға қашықтықтан оқуды үйретті. Қазіргі жастар өз өмірін виртуалды байланыссыз елестете алмайды және бос уақытының барлығын интернетте өткізеді. Бірақ оны теріс пайдаланбасақ, әлеуметтік желілердің көптеген артықшылықтары бар. Мысалы, көптен көрмеген таныстармен сөйлесіп, олардың суреттерін көре алу. Үлкен отбасымен байланыста болып, олардың не істеп жатқанын білу.

Әлеуметтік желілер балалардың психикасына теріс әсер етуі мүмкін. Интернетте көп уақыт өткізетін жасөспірімдерге құрдастарымен қарым -қатынас жасау қиынға соғады. Мұғалімдердің айтуынша, оқушылардың үлгерімінің төмендеуі, сөз қорының аздығы, ойға көп беріліп кетудің басты себебі осы [5,6].

Қорытынды. Желінің ең белсенді қолданушылары - жасөспірімдер мен жоғары оқу орындарының студенттері. Әлеуметтік желінің қолданушысы оған тіркеліп, оны қолдана бастаған сәттен бастап көп уақытын босқа өткізіп жатқанын, айналаға қарап отырғанымен уақыттың өткенін аңғармайды. Әлеуметтік желі қолданушылары мұны жақсы біледі. Осыны ескере отырып, күнделікті әлеуметтік желіге шектеулі уақыт бөлу, содан кейін ғана уақытты пайдалы істер мен игі істерге жұмсауды ойлау қажет.

Әлеуметтік желілердің қауіптілігі туралы қанша айтқанымызбен, оларды қолдануды шектей алмайтынымыз анық. Оның үстіне ғаламторды қолданушылардың саны күн санап өсуде. Осылайша виртуалды өмірден кетпейтіндер саны көбеймесе азаймайды. Ең бастысы - желіні дұрыс пайдалану, тек артықшылықтарды ескеру және шектен шықпау.

Әдебиеттер тізімі

1. Білім беру жүйесіндегі жаңа педагогикалық және ақпараттық технологиялар [Мәтін] / құрамы Е.С. Полат. – М.: Білім, 2020.
2. Воробьев А.Е., Ваккер О.В., Забусов В.В., Гулан Е.А. Высшее профессиональное образование в XXI веке / А.Е. Воробьев, О.В. Ваккер, В.В. Забусов, Е.А. Гулан. — Норильск: НИИ, 2010. — 289 с
3. Aldeshov, S.E., Aman, K.P., Kozhabekova, A.E., Amanova, R.P., Mussina, A.A. Robotization of the textile industry in the republic of Kazakhstan / S.E. Aldeshov, K.P. Aman, A.E. Kozhabekova, R.P. Amanova, A.A. Mussina. — Izvestiya Vysshikh Uchebnykh Zavedenii, Seriya Teknologiya Tekstil'noi Promyshlennosti. 2020. — 117–123 p. <http://www.scopus.com/inward/record.url?eid=2-s2.0-85106056851&partnerID=MN8TOARS>

4. Vasquez C. Analysing probability teaching practices in primary education: What tasks do teachers implement? / C. Vasquez, A. Alsina // Mathematics. – 2021. – Vol. 9. – P. 2493(1)– 2493(21). DOI: <https://doi.org/10.3390/math9192493>

5. Anand N. Vikram P., Raspberry Pi- A Small, Powerful, Cost Effective and Efficient Form: A Review, International Journal of Advanced Research in Computer Science and Software Engineerin, Volume 5, Issue 12, December 2015, ISSN: 2277 128X

6. Chekushina, E.V. Vorobev, A.E. Chekushina, T.V. Use of expert systems in the mining / E.V. Chekushina, A.E. Vorobev, T.V. Chekushina. — Middle East Journal of Scientific Research. 2013. — 1-3p. DOI: <https://doi.org/10.5829/idosi.mejsr.2013.18.1.12345> Middle East Journal of Scientific Research. 2013. DOI: <http://doi.org/10.5829/idosi.mejsr.2013.18.1.12345>

References

1. Bilim beru zhyjesindegi zhaңa pedagogikalық zhәne ақпараттық tekhnologiyalar [Mәtin] / құрамы E.S. Polat. – М.: Bilim, 2000.

2. Vorobev, A.E., Vakker, O.V., Zabusov, V.V., Gulan, E.A. (2010). Vysshee professional'noe obrazovanie v XXI veke. [Higher professional education in the XXI century]. Norilsk Publishing [in Russian].

3. Aldeshov, S.E., Aman, K.P., Kozhabekova, A.E., Amanova, R.P., Mussina, A.A. (2020). Robotization of the textile industry in the republic of Kazakhstan .Izvestiya Vysshikh Uchebnykh Zavedenii, Seriya Tekhnologiya Tekstilnoi Promyshlennosti. <http://www.scopus.com/inward/record.url?eid=2-s2.0-85106056851&partnerID=MN8TOARS>

4. Vasquez, C., Alsina, A. (2021). Analysing probability teaching practices in primary education: What tasks do teachers implement?. Mathematics, Vol. 9, 2493(1)–2493(21). DOI: <https://doi.org/10.3390/math9192493>

5. Anand N. Vikram P., Raspberry Pi- A Small, Powerful, Cost Effective and Efficient Form: A Review, International Journal of Advanced Research in Computer Science and Software Engineerin, Volume 5, Issue 12, December 2015, ISSN: 2277 128X

6. Chekushina, E.V. Vorobev, A.E. Chekushina, T.V. (2013). Use of expert systems in themining. Middle East Journal of Scientific Research. Vol. 18, No. 1, 1–3 DOI: <https://doi.org/10.5829/idosi.mejsr.2013.18.1.12345>

СОЦИАЛЬНЫЕ СЕТИ КАК НОВЫЙ ВИД КОММУНИКАЦИЯ: ВЫГОДЫ И УЩЕРБ ДЛЯ ОБЩЕСТВА

К.П. АМАН* , А.Д.ДУЙСЕГАЛИЕВА , А.А.МУСИНА

Актюбинский региональный университет им. К. Жубанова, Актюбе, Казахстан

E-mail: kulnar@inbox.ru

Аннотация. В статье социальные сети рассматриваются как неотъемлемая часть повседневной жизни людей. Социальная сеть - это платформа, онлайн-сервис или веб-сайт, предназначенные для создания, отображения и организации социальных отношений, представленных социальной графикой. За относительно короткий период времени виртуальная «социальная сеть» вошла в общество и привлекла множество людей.

Социальные сети - это площадка для развития частного бизнеса. Здесь вы можете прорекламировать свой книжный магазин, новый ресторан или службу такси, что позволит вам показать свой бизнес не только знакомым, но и большинству населения вашего города или даже страны. Поэтому социальная сеть - это место, где люди могут удаленно общаться друг с другом, получать различную интересную информацию и узнавать, что происходит сегодня в нашей стране и за рубежом.

Пользователь социальной сети тратил много времени с тех пор, как зарегистрировался и начал ее

использовать, но не замечает, как минуты превращаются в часы. Пользователи социальных сетей это прекрасно понимают.

Имея это в виду, необходимо ежедневно проводить ограниченное количество времени в социальных сетях, а уже потом думать о том, чтобы тратить время на полезные и добрые дела.

Ключевые слова: сеть, социальная сеть, интернет, социальный граф, виртуальный мир, веб-сайт.

SOCIAL MEDIA AS A NEW KIND OF COMMUNICATION: BENEFITS AND DAMAGE TO SOCIETY

**K.P. AMAN^{*1} , A.D. DUISEGALIEVA¹ , A.A. MUSSINA¹ **

Aktobe Regional University named after K.Zhubanov, Aktobe, Kazakhstan

*E-mail: kulnar@inbox.ru

Annotation. This article discusses social networking as an integral part of people's daily life. A social network is a platform, online service or website designed to create, display and organize social relationships represented by social graphics. In a relatively short period of time, the virtual "social network" has entered society and attracted many people.

Social networks are also, a platform for the development of private business. Here you can advertise your business, such as bookstore, a new restaurant or a cab service, which will allow you to show your business not only to your acquaintances, but also to the majority of the population of your city or even country. Therefore, the socialnetwork is a place where people can remotely communicate with each other, get various interesting information and find out what is happening today in our country and abroad.

Social network users have spent a lot of time since they registered and started using it, but don't notice how minutes turn into hours. Social media users are well aware of this. With this in mind, you need to spend a limited amount of time on social media every day and then think about spending time on helpful and good things.

Keywords: network, social network, internet, social graph, virtual world, website.